

Šiame numery

Erdvėje pavergtųjų nėra.
Pokalbis su dr. Jonu Griniu.
O vis dėlto galva pakeliama.
Aleksandro Radžiaus poezija.
Diena kanadiškojo Stratfordo festivalyje.
A. Landsbergio kūrybos vakaras ir F. Neveravičiaus sukaktis.
Valandėlė su rašytoja Birute Pūkelevičiute.
Kultūrinė kronika.

Kertinė paraštė

ERDVĖJE PAVERGTŪJŲ NĖRA

Šiandien labiau, negu bet kada, yra būtinas pasaulio mokslininkų bendradarbiavimas. Gal būt, tokiu būdu jie sugalvos stebingias formules žmonijos problemoms sušvelninti. Gal jų dėka pagaliau įsiviešpataus tolerancija. Sumažės bado grėsmė. Niekas nekentės nuo ga'ingo kaimyno smurto. Gal? Sirdingai linkime.

Deja, kol kas mokslininkų įtaka yra labai ribota. Pažvelgę istorijon, matome neraminantį vaizdą: ne formulėmis, bet kumščiais ir ginklais įrodinėjamas visokių principų "teisingumas". Tiesiog apima fatalizmas, kai bibliotekoje pavartai storus iliustruotus toms, rodančius, ką savo laikui padarė užkariuotojų armijos, kaip tik tų tautų, kurios šiandien taip iškilmingai giriasi savo meile taikai ir savo nepaprasta pažanga moksle.

Peršasi negatyvi išvada: nuo mokslininkų išminties ir geradžiškumo nepriklauso taikos įgyvendinimas. Gražiausia technologija santarvė bei Nobelio premijų laureatų bendra rezoliucija, nukreipta prieš karą, niekad nenustels primityvaus valdovų geismo jėgai. Savo ruožtu nepažabota jėga gyvenimą stumia ko'izijų pusėn. Lyg iš pragaro pakyla koks sukta uzurpatorius, pasiglemžia valdžią, pavergia lengvabūdės minias ir, žiūrėk, nuterioja visą kontinentą. Žinoma, kai kada socialinio ar dvasinio nuosmūgio sąlygos pagindoma kuro kūrtytojais. Taip atsitiko pirmojo pasaulinio karo metu, kada, žmonijai trokstant laisvėjimo ir socialinio teisingumo, klestėjo atžagari kaizerio, caro ir kitų kietazandžių galvosena. Dar baisesnius tautžudžius pagindė fašizmas, nacizmas ir komunizmas. Į pastarojo pragariškų darbėlius (kur kas prašokančius nacių siautėjimą) žmonija šiandien žiūri pro pirštus. Dėl to, kad komunistai sugėba savo žiaurią tikrovę aptverti rožiniais kultūros, socialinės pažangos ir mokslo fasadais.

Neseniai vyko astronautų ir kosmonautų tūčiųiškas piknikas erdvėje. Viskas buvo daroma mokslo ir pasaulio taikos labui. Tikslas, anot Kissingerio, — mūsų vaikų saugi ateitis. Apie vaikučius gražų žodį tarė ir kosmonautas Leonovas. Kas gi nemylī vaikų ir nesisieloja jų šviesiu rytojūm? Anuomet Hitleris su Goeringu irgi patapnodavo vaikų žandukus. Gi ūsuotas Stalinas, "tautų tėvas", mažylis net palaikydavo ant savo kelių. Ak, kokia idilė.

Sekoma, kad amerikiečiai erdvėlaivų sambūviui (tikriau — rusų, rusų, rusų pasmilkinimui) pak'ojo net ketvirtį bilijono dolerių. Geras mūsų dėdė Samas! Švaistosi iš piliečių kišenių ištrauktis pinigais. Ar nevertėjo už tuos milijonus pastatyti kelias modernias liginines nepasiturintiems žmonėms.

Be to, kaip reiškia 250 milijonų, jei pasiektas įspūdingas laimėjimas — dviejų galingiausių valstybių gražus bendradarbiavimas erdvėje, juk Apolono ir Sojuzo "randez-vous" žiebė naują vilties švyturį žmonijai. — taip poetizuoja šios misijos apologetai, tyliai ausdami svajas apie būsimas bizniavimo galimybes su rusais. Pe'nas! Rusų auksas! Čia, be abejoj, glūdi jų investuoto pinigų prasmė. Tereikia viską tik padailinti sparnuotu simbolizmu.

Todėl džiaugtis erdvėje įvykusia technologų būčilyste negalima: tai abejojtinis vertės mokslinis pasiekimas. Žmogiskumo mastu jis neatėšė jokio spindulio tiems, kurie dabar kenčia sunkaus režimo kacetuose už savo tikėjimą, už maldaknygę, už laisvės žodį, už humanizmą. Jokia prašvaistė nepasirodė ir psichiatrinėse liginėse "gydomiems" intelektualams, nei jaunimui, besislapstančiam su savo įsitikinimais pogrindyje. Nei pavergtai Lietuvai.

Nuo pat atlydžio dienų po Stalino mirties Vakarų pasaulis, besimurdas savo gėrybių baloje,

Ar stovim tam tikros epochos raidos pabaigoje?

Pokalbis su Lietuvių katalikų mokslo akademijos laureatu dr. Jonu Griniu

Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1974 metų premija už mokslo veikalą, kaip žinom, buvo paskirta Miunchene, Vokietijoje, tebegyvenančiam dr. Jonui Griniu. Premija tūkstančio dolerių. Jos mecenatas kun. Juozas Prunskis. Šia premija pabrėžtas dr. Jono Griniaus stambus veikalas "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje". Knyga išleista Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1973 m. Tai platus ir šakotas studijų ir straipsnių rinkinys apie įvairius mūsų literatūros autorius, jiems būdingas temas, apie priemones toms temoms paversti grožinės literatūros kūriniais.

Dr. Jonas Grinins, buvęs prancūzų literatūros, meno istorijos ir estetikos profesorius nepriklausomos Lietuvos universitete, pats yra ne vien tik savų sričių temomis gausiai rašantis mokslininkas, bet ir dramaturgas. Ypač minėtinos jo dramos "Žiurkių kamera" (1954) ir "Gulbės giesmė" (Barboros Radvilaitės tema) už kurią jam tekusi 1962 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija.

Dabar paskirtoji Lietuvių katalikų mokslo akademijos premija už mokslo veikalą ir buvo maloni proga šiam pasikalbėjimui.

— Jūsų naujausioje knygoje "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje" atžymėtoje 1975 metais Lietuvių katalikų mokslo akademijos premija, skirta moksliniam veikalui, užgriebiate nemažai literatūrinių temų, atskirai kreipdamas dėmesį į tą ar kitą rašytoją. Veikale netrumpus straipsnius skirate Donelaičio, Maironio, Jakšto, Krėvės, Mykoliaičio-Putino, Brazdžionio ir kt. kūrybai, idomu, kas lėmė tokį, o ne kitokį pasirinkimą? Ar lėmė asmeniškis to ar kito autoriaus pamėgimas ir metų metais apie jį galvojimas ar koks nors atsitiktinis ir nelauktas impulsas?

— Prieš kokius 15 metų buvo kilusi mintis parašyti naujosios lietuvių literatūros istoriją. Bet greit pasirodė, kad kai kurie šaltiniai (kūriniai) tremty man neprieinami. Kai 1957 m. Vilniuje išėjo "Lietuvių literatūros istorijos" I tomas, pamačiau jos nemažą šališkumą ir supratau, kokie mūsų rašytojai, gyvenę nepriklausomos Lietuvos laikais, bus labiausiai iškreipti. Kadangi apie vieną antrą jų jau

įvairiai lankstosi Kremliu, iš kailio neriasi mokslu, bizniu, sportu, kultūra, stengdamas įtikinti komunistams, darydamas kvailiausius nuolaidas, lengvatas. O kiliai pat pavergtųjų kaklo neatšileidžia. Pas'araisiais metais net labiau užsiveržė.

Argi apie tai niekad nepagalvoja tie, kuriems taip labai rūpi rytojaus vaikų saugumas. Argi jie nežino, kad sovietijoje šiandien yra daug vaikų, kurių tėvai metų metais pūdomi lageriuose už laisvės ir žmogaus teisių troškulį?

Pr. V.

buvo anksčiau mano parašytų straipsnių, atėjo noras padaryti skerspūvį per tuos svarbesnius autorius bei jų problemas. Kai išėjo Vilniuje visi keturi "Lietuvių literatūros istorijos" tomai, pasirodė, kad ankstesni spėjimai pasitvirtino. Be to, ten dar akivaizdžiau buvo matyti pertempotos oficialios marksistinės schemas ir sustingusi sovietinė frazeologija. Tada dar labiau sustiprėjo noras apie mūsų žymiuosius rašytojus parašyti kitaip ir gyviau.

Numačiau, kad tokiam planuojamam skerspūviui reiktų nemažiau 700 puslapių. Bet tokiai didelei knygai būtų sunku surasti leidėją. Todėl iš vieno skerspūvio reikėjo padaryti du paralelius chronologiškai. Į "Veidų ir problemų lietuvių literatūroje" pirmąjį tomą pateko keli straipsniai ir studijėlės, spausdintos žurnaluose anksčiau, bet leidiniui specialiai perredaguoti. Tačiau ir jų daugumas buvo parašyti todėl, kad negalėjau sutikti su nuomonėmis, kurios mūsuose buvo įsigalėjusios apie kai kuriuos autorius. Tokia išėjo studijėlė apie Kristijoną Donelaitį, parašyta Donelaičio gimimo sukakties progą. Panašią intenciją yra straipsnis apie "Adomo Jakšto ir Balio Sruogos kovą", parašytas specialiai "Veidų ir problemų" I-iam tomui.

— Kodėl tokia išskirtinė vieta atiteko Vincui Mykoliaičiui-Putiniui? Juk iš visos knygos 400 psl. Mykoliaičiui-Putiniui skirta net 150 psl. Čia jau ne straipsnis, bet visa studija. Ar Putinas yra Jūsų ypač mėgiamas rašytojas? Ar aplamai jam skirate visus kitus pranokstančią vietą mūsų literatūros raidoje?

— Be abejoj, kad studija apie Vincą Mykoliaiči-Putiną būtų galėjusi sudaryti atskirą knygą. Tačiau šia studija įrikiavau tarp kitų, ją savotiškai išryškindamas dėl kelių motyvų. Viena, V. Mykoliaičis yra buvęs mano literatūros profesorius, kurį norėjau pagerbti greta kitų savo profesorių — Maironio ir J. Ereto. Antra, Putino poezija aš mėgstu ir gal geriausiai suprantu, nes dar 1932 metais, kai apie mūsų poetą tebuvo parašyti tik keli nedideli straipsniai, aš paskelbiau 108 psl. studiją "Putino lyrika". Trečia, V. Mykoliaičis, kaip rašytojas, nepriklausomybės laikotarpiu ir okupacijų metais buvo užėmęs centrinę vietą lietuvių literatūroje, analizuoju su ta pozicija, kokia buvo turėjęs Maironio tautinio atgimimo laikais. Man atrodo, kad su Putinu negali lygintis jo kolegos amžininkai: M. Vaitkus, B. Sruoga, F. Kirša, K. Binkis ir kiti. Jis platesnis ir gilesnis už suminėtas jo amžininkus. Juk jis — lyrikas, dramaturgas, romanistas, kritikas, literatūros istorikas. Bet svarbiau jo poezijos gylis, nes lyrika Putinui dažnai yra buvusi jo egzistencinių

Dr. Jonas Grinins

Nuotr. V. Mazėlio

būsenų išraiška. Šituo atžvilgiu jis buvo panašus į F. Kiršą, bet šį pralenkė savo meninės formos tobulumu.

Todėl laikau V. Mykoliaiči-Putiną europinio masto rašytoju. Jo lyrika galėtų būti įdomi svetima kalba. Kad jo romanas "Altorių šešėly" gali būti įdomus ir suprantamas kitų tautų skaitytojams, liudija rusiškas to romano vertimas, kuris buvo išleistas trimis atvejais bendru 325,000 egzempliorių tiražu.

Pagaliau V. Mykoliaičis įdomus tuo, kad sovietinė okupacija ir komunistų "tėvo ir mokytojo" Stalino teroras nepajėgė poeto sulaužyti. Po prievartinio nuosmūgio Stalino laikotarpiu, Putinas vėl pajėgė iškilti į tokias poezijos viršūnes, kokias jis buvo pasiekęs savo jaunystės gražiausiais metais. Ypač įdomu tai, kad V. Mykoliaičio senatvės laikotarpis tiek gyvenime, tiek kūryboje atrodė kaip maisto tarpnis, arba bent kaip opozicija sovietiniam komfortizmui. Juk šiuo laikui V. Mykoliaičis ne tik susitaikė su Bažnyčia, ją rėmė savo aukomis, parašė vieną originaliausių religinių eilėraščių "Bachas", bet ir skelbė krikščionišką humanizmą kitais kūriniais ir pamerkė tironus bei totalitaristus ("Sukilėliuose" ir "Vivos

plango, mortuos voco"). Šituos reiškinis aš čia tegaliu suminėti, bet įrodau savo studijoje.

Aš džiaugiuosi, kad studijos apie Mykoliaiči-Putiną neuždelsia. Mano "Veidų ir problemų" knyga pasirodė tuo pačiu metu, kai Vilniuje išėjo iš spaudos Jono Lankutis monografija "Vincas Mykoliaičio-Putino kūryba". Šitoje savo knygos trečiojoje redakcijoje J. Lankutis pasirodė dvišališkai laimingas. Viena, jis čia į Putiną pažiūrėjo apskritai žymiai palankiau negu anksčiau, tačiau tuo pačiu metu jis nuvertino mūsų poeto kūrybą tais atžvilgiais, kuriais Putinas buvo ypač originalus. Kaip šitą kūrybą J. Lankutis sunivelavo savo knygoje, reikiama parašyti atskirai. Man tuo tarpu džiugu, kad iš mano knygos skaitytojai lengvai pastebės, kur yra V. Mykoliaičio originalumas, kurio nematė, arba kompartijos pajaugotas nenorėjo matyti J. Lankutis. Mat, sovietinė kompartija, kuri nepajėgė Putino sulaužyti taip, kaip ji sužlugdė kitus poetus, yra suiteresuota, kad Mykoliaičis nors dirbtinai būtų susovietintas.

— Idomu, kurio žanro literatūra Jums yra maloniau nagrinėti? Savo plunksna Pats esate ir dramaturgas. Ar dėl to dramaturgų kūrybos nagrinėjimai

yra arčiau prie širdies? Sakysim, apie ką buvo ypač smagu rašyti, renqiant spaudai premijuotąjį veikalą?

— Teisingai spėjate, kad man maloniausia nagrinėti dramaturgų kūrybą. Bet tai nereiškia, kaip as vengčiau iyrkos ir epo. Aš tik nemėgstu reksmingų ir pamaiviškų dalykų. Kadangi šitokių reiškinų daugiau sutinku dabartinėje lietuvių lyrikoje, todėl apie ją mažiausiai ir tarsi. I-me "Veidų ir problemų" tome aš tarsi tik apie keturių autorių — V. Krėvės, Putino, A. Kairio ir Just. Marcinkevičiaus — dramos kūrinis. Tačiau man smagiausia buvo nagrinėti V. Mykoliaičio-Putino kūrybą, nes joje susitkau su visų trijų žanrų gerais, prasmingais ir įdomiais kūriniais. Taip pat malonu buvo rašyti apie B. Sruogos ir J. Grušo dramaturgijas. Tačiau šios studijos yra skirtos "Veidų ir problemų" II-iam tomui.

— Atrodo, kad lygiai stebite, kas vyksta lietuvių literatūroje tiek šiovišoje, tiek tėvynėje. Ką ir kaip vertinate čionykštėse ir tenykštėse mūsų literatūros apraiškose?

— Man šiuo metu ypač rūpėčio sukelia literatūrinio kūrybiškumo nusilpimas tėvynėje Lietuvoje. Juk per pastaruosius 2-3 metus Vilniaus "Vaga" teišleidžia tik 1-2 naujus romanus per metus. Šituo atžvilgiu senesni metai būdavo vaisingesni. Šitokį subergdėjimą, man rodos, veikia dvi priežastys. Viena jų — Solženicinas, kuris su savo "Ivano Denisovičiaus diena" sudavė beveik mirtiną smūgį visiems konformistams socialistinio realizmo gretose.

Nors Solženicinas buvo pasmerktas ir ištremtas iš Sovietų Sąjungos, tačiau "Ivano Denisovičiaus dienos" įspūdis skaitytojuose pasiliko, o "Gulago" salynas", kad ir per "Laisvės" radiją pasklidęs Rusijoje, aną įspūdį tik pagilino. Todėl rašytojai, gyvenę sovietinėje imperijoje, kad ir būdami komunistai, nebegali taip konformistiškai rašyti, kaip daugelis elgdavosi ligi tol.

Be šios slėgiantios aplinkybės, sovietinius rašytojus Lietuvoje dar yra paveikusi Romo Kalantos mirties auka liepsnos. Nors komunistinė spauda šį didvyrišką jaunuolį yra apšaukusi pamišėliu, tačiau lietuvių rašytojai žino, kad nei Romas Kalanta, nei tūkstančiai Kauno moksleivių ir studentų, kurių minios šaukė "Laisvės Lietuvai!", nebuvo jokie silpnapročiai. Jų pavyzdys drumsčia net lietuviškų stalinistų sąžines. O sujudintos sąžinės rašytojas tegali išreikti savo siekos skausmą, bet jis visai netinka skelbti socialistinio realizmo optimizmui ir komfortizmui, kokių reikalauja sovietinis režimas iš rašytojų. Gal todėl ir "Poezijos pavasario" knygoje spausdinama lyrika atrodo silpnesnė negu

POKALBIO SU SIMU KUDIRKA PAŽODINIS ĮRAŠAS (4)

Kor.: Paklauskime dabar specifiniai, Simai, kokius įspūdžius susidarei apie mūsų visuomenę...

K.: Matote, aš buvau nustebintas tais priėmimais, tomis ovacijomis ir tuo lietuviškumu...

Kor.: Nu, dvigubai gal ne... K.: Nesakykite! Jums reikalinga šeštadieninė mokykla...

tų pakrantė, vakarų pakrantė, kurie dirbo nuo New Orleans ligi pat šalies pakraščiu...

Kor.: Matai, lietuviai ta prasme yra žmonės, kaip, be abejonės, visi kiti...

K.: Taip — nesąžiningi!

Kor.: Nejaugi mes sakysim, kad nėra lietuvių nesąžiningų?!

K.: Nu, šiaip tai aš esu net nustebęs. Lietuviškumu... Aš esu nustebęs, kad pas jus buvo tiek jėgų likti ir patiems lietuviams...

Kor.: Nu, kol jis mažiukas, tai lengviau!

K.: Matot, kol mažiukas ir toliau, jis vis daugin ir daugin išeis iš šeimos, išeis iš lietuviško židinio, išeis į plotmę, kurioje vien tikta angliskai, ir bus sunkiau!...

Kor.: Tavo paties atvejis prisidėjo čia irgi nemažai. Sukratė visuomenę, sujudino... Ką čia pasakojai apie mus (tikiuosi, tai sakai ne iš pagyrimo), mus pa-

Telesforas Valius K. Bradūno "Maro" iliustracija

ta daugybė knygų. Oi, Dieve mano! Surinkti raštai, pakelti dokumentai, pasiaukojimas. Jūsų pinigais, jūsų darbu, jūsų kruvinomis rankomis, jūsų prakaitu uždirtai pinigai davė literatūrinį fundamentą. Ne taip? Dabar, jeigu tik mes galėtume, jeigu tik galėtume atsakyti steiko, jeigu mes galėtume atsakyti to storo steiko, o plono truputį daugiau paimti, ar ne?

Lietuvon. Kaip Jūs manytumėte, egzistuojančiose sąlygose lietuvių tauta turėtų laikytis?

K.: Lietuvių tauta, paprastai žmonės — aš bent taip manau ir taip man atrodo, kad yra teisinga, ir nepaprastai gili prasme yra lietuvių tautos, lietuvių samonės ir lietuviškos asmenybės kūrimo, žmogaus kūrimo, statymo darbas — tai turi būti surištas su tikėjimu. Kiek man

O vis dėlto galva pakeliamą

guodžia. Čia mes jaučiamės kar-tais savimi nusivylę...

K.: Matote, kame reikalas... Jūs neduodat ataskaitos viso to, ką jūs padarėte! Jums atrodo, kad tai smulkmena. Jūs davėte Lietuvai tą mozaiką, kuri reikalinga bus užpildyti baises rusišką okupacijos vėžio išgraužtas iš Lietuvos kūno vietas! Enciklopedija. Tos knygos. Juciūtė, Dovydenas, Sruogienė ir daugelis kitų.

Kor.: Rūkiene ir Juciūtė tai jau iš jūsų pusės. Jau trečioji emigracija.

K.: Bet jų knygos ne Vilniuje išleistos! Tai matote... Išleis-

Persimesti daugiau ant plonesnio, truputį taupyti, truputį menkia linksmintis ir pasakyti: "Trauk jį plyniai! Nors nematyti galo, be kol gyvas, aš šauksiu "Valio!" Ir su tuo "Valio!" reikia eiti. O eiti mes kažkaip nesutariam į koją. Mes einame ne tiltu, mes einame tvirta žeme. Tvirta žemė yra laisvalis. Kalbėti galima. Reikia — ir kalbėkime! O kalbėti, mes kitą kartą kalbame maišytai. Vienas taip, kitas taip. "Alalai, alalai! Alalai, alalai!" Liublino unija. Ar ne Liublino unija?

Kor.: Teisingai, bet ką jau padarysi... Gal dabar grįžkim

Telesforas Valius Sauskas iš Baltijos

Reikia, vaikiukas matys gretai savo tėva, mamytę, jei ne mamytę, tai močiutę, jis išmokės susilieti su ta nesuprantama aukštesne būtybe, kurią mes suprantam kiekvienas atskirai, bet kiekvienas mes stengiamės pakilti virš gamtiško, virš žemiško. Ir tuomet, — tuomet bus išgelbėtas žmogus. Tuomet tas žmogus ir kabins lietuviška vėliavą, tuomet tas žmogus eis ir rašys lietuviškus atsišaukimus...

Nors papuolusių į lagerį jaunuolių tarpe yra ir ne karščių katalikų. Bet didžiūmo! Jeigu žmogus melsis, jeigu jis eis į bažnyčią, jeigu jis eis išpažintis, pas jį sąžinė bus atvira visą laiką.

Kor.: Čia, žinoma, tokioms mintim reikia labai pritarti. O dabar, mums patiems čia, kai susiduriame su žmonėmis iš Lietuvos privačiai arba kai jie atvažiuoja kokioj turistinėj grupėj, prileiskim, — kaip apsieiti, jei pavyzdžiui, nežinome, kas jie tokie?

K.: Jeigu jūs nežinote, kas jie... Nu, kaip pasakyti... Jie yra žmonės, jie yra lietuviai. Galbūt gale, ką jie čia sužinos? Kokias paslaptis jį jiems atskleisite. Reikia su jais bendrauti. Tikrai reikia vengti atskleisti jų žinomų žinių apie žmones Lietuvos. Pasprašyti į namus, jeigu jį gerai, jam taurelį įpilti, padaryti, kaip jūs gyvenate... Tai atliks, nepaprast... Nu, kaip jums pasakyti...

Kor.: Auklėjimąjį darbą.

K. Nu taip. Auklėjimąjį darbą. Štai mes, kurie nežinojome nė kalbos, apie kuriuos kalbėjo, kad mes esame kraugeriai tokie ir tokie, tiek kruvini, ir kūnigai, ir visi tie, kurie čia pagbėgo — geri žmonės negalėjo bėgti iš Lietuvos! Jūs įsivaizduokite tikrai momentui: geri žmonės iš Lietuvos negalėjo bėgti! Jūs įsivaizduokite... Pūkiai žinot, Netarnavo nė policininku, o išvažiavo tūkstančiais, dešimtimis tūkstančių į Sibirą! Ir negrįžo. O jeigu jūs buvotė mokytojas, jeigu jūs buvotė lietuviškas gilus mokytojas, jeigu jūs buvotė kareivis, kuris nenorėjo eiti kariauti už rusus, tapti 16-tos diviziono kariu... Arba, kuris nenorėjo paskiau, okupuoti Lietuvą, eiti ir paguldyti savo galvos ties Oderiu. Reikia, visi šitie buvo priešai, ir jie buvo išgaudyti, jie buvo išsiųsti, ir aš jau jums papasakojau, kiek jų yra likę. Jų yra likę — nu, kokia 130 lietuviškų kareivių, partizanų. O visi kiti jau seniai kapuose arba invalidai. Mes jau esame naujieji. Kurie kėlėm vėliavą, kurie norėjom pagėbti, kurie rašėm knygą ar proklamaciją, kurie prieš Kalantos prisidėjo, nes keletas yra. Ir dabar, kurie rašo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką, maldaknyges spausdina... Tai ot matote. Bendrauti reikalinga. Į ten važiuoti reikalinga būtinai!

Kor.: Į ten važiuoti reikalinga? K.: Būtinai reikalinga! Būtinai. Nu, juk... Ar jums neįdomu, kuomet atvažiuoja pas jus svečys? Imkime asmeniškai, siuurai, paprastai. Juk jums labai malonu susitikti. Štai atvažiuavo. Nors ir kokia užguita kaimo moterėlė. Nors ir koks senas žmogelis arba jaunuolis komunistas. Juk įdomu net ir su komunistu pasikalbėti, kuomet jau jūs žinot, kad jis komunistas, ir jau iš jo jūs nieko neišmūšit. Kad jūsų žodžiai kaip žirnis nuo sienos nušoks. Vis tiek įdomu pasikalbėti. Kiek jį yra glumas. Arba galų gale per tą glumystę išsina šis tas į aikštę.

Kor.: Gerai. O Tavo nuomone, kokia ten padėtis? K.: Nu, matote... Plačiau ir išsamiai negaliu aš jums pasakyti nei teigiamo, nei neigiamo, nes reikia būti teisingam. Dabartės,

jis pats pažvelkite, kas darosi Lietuvoje. Dėl ko gi lietuviui, latviui, estui ir ukrainiečiui — visų pakraščiu mažumoms — duodamos tokios bausmės, kurios rusams netaikomos? Dėl ko tai daroma?

Kor.: Kokios bausmės?

K.: Jeigu lietuvis prasikalsta, turėdamas politinį kvapą, lietuviui iškart važiuoja trejetukas, penketukas, septynetukas, dešimtukas! Tas pat ir ukrainiečiams. Visoms mažumoms. O kaip jos nori pasinaudoti Tarybų Sąjungos konstitucija! Vieno paragrafu. Man atrodo, ar ne 17-tas. Teise atsikratyti. Išstoti iš Sovietų Sąjungos. Ir da-

bar jiem tuoj štampulkas "bums!" Ir yra! O ruseliui, nors jo bus ir kur kas didesnis kvapas, jam bus taikoma tikta, nu, kaip sakyti, papėkimas. Jeigu jau jis šį tą padarys, jau jam bus tenais metukai, pusanturų, du! Štai, buvo Leningrade tokia Agurocovo grupė — jie tarėsi nuversti bolševikinę diktatūrą, buvo išdirbę planą, turėjo savo visus punktus, kas turės teisingumo ministerio krepšį, kas turės saugumo ir t. t. Nu, matote, — rimtas nerimtas reikalas, bet egzistavo institute, žmonių tarpe, kurie jau turi protą gana spinduliuojantį. Ir štai, (Nukelta į 4 psl.)

Advertisement for various medical services including Dr. Anna Baliunas, Dr. K. G. Balukas, Dr. Vl. Blazys, Dr. Peter T. Brazis, Dr. Edmund E. Ciara, Dr. E. Beckys, Dr. W. M. Eisin-Eisinas, Dr. Janina Jaksevičius, Dr. A. Jenkins, Dr. K. A. V. Jucas, Dr. F. V. Kaunas, Dr. Terese Kazlauskas, Dr. P. Kisielius, Dr. Walter J. Kirstuk, Dr. Irena Kuras, Dr. Romas Petkus, Dr. Frank Pleckas, Dr. Leonas Seibutis, Dr. J. J. Simonaitis, Dr. Vytas Tauras, and Dr. F. C. Winskunas.

Perskaite "Drauga", duokite ji kitiems.

Diena kanadiškojo Stratfordo festivalyje

ALFONSAS NAKAS

Prieš pora mėnesių (gegužės 30) čia rašiau apie Stratfordą ir jo festivalį aplamai. Tuomet vaikščiojome po miestelio parkus ir gėlynus, žvalgėmės po tuščią Festivalio teatro sceną bei žiūrovų tuščias kėdes. Tuomet buvo paskutinės minutės prieš 23-jo sezono atidarymą, nes vaidinimai turėjo prasidėti antrą birželio savaitę.

Liepos 26, kaip kiekvieną šeštadienį, buvo keturi spektakliai: Festivalio ir Avon teatruose po vieną ir po kitą vakare. Rugpjūtyje prisidės dar po du spektaklius Third Stage teatre. Bet buvo iš ko pasirinkti ir dabar, ypač kai važiuoti dar tik pirmąjį kartą. Mes buvome pasirinkę dvi Shakespeare'o komedijas, tai ir pasidalinsiu čia jų išpūdžiais.

The Comedy of Errors

Vienas anglų literatūros mokytojas man patarė nesivarginti Shakespeare'o komedijų pavadinimų vertimu į lietuvių kalbą, nes išvertus vis atrodo kažkas ne taip. Kad ir ši. Pažodiniame vertime būtų Klaidų komedija. Bet ar ne geriau versti į Painsiavų komediją. I Nesusižadymų komedija? O gal Nesamonių komedija? Gal dar geriau Kvailių rezginy? Bet tuomet jau labai nuolatame nuo autoriaus, atsisakdami žodžio komedija. Taigi tebūna The Comedy of Errors ir baigta.

Lyg neužtektų Shakespeare'o priręgtų painsiavų, The Comedy of Errors šimtinis spektaklis konservatyvesnį žiūrovą visiškai pritenkia režisierių (naujojo meno vadovo Robin Phillips ir David Toguri) naujenybėmis. Viena jų, tai kad pirmąjį kartą Ontario Stratfordo festivalio istorijoje Shakespeare'o veikalas statomas šiuolaikinio teatro scenoje, Avon teatre. O antra, ir tai svarbiausia, todėl, kad...

Scenos vidury riego milžiniškas Amerikos pionierių vežimas, gal 30-čia laipsnių į dešinę pasuktas. Penki iš septynių lankų apdengti brezentu. Gale penki pakopų laiptai. Sone, virš ratų, du paillgi gelii loveliai. Nuo vežimo iki mežio nutiestos virvės baltiniam džiantui. Ant aukštos, nuožniūvusio ažuolo šakos užnerta kartuvų virvė. Aplink vežimą prikreipta visokių pionieriško gyvenimo apyvokos buitinių daiktelių. Kadangi Stratfordas niekada nesilaiko Shakespeare'o nustatytų veiksmų, ir The Comedy of Errors dabar teturės vieną pertrauką. Po pertraukos vežimas bus pasuktas gal 30 laipsnių kampu į kairę ir jau brezentu bus apdengti visi septyni lankai, gi galas užvožtas stipriomis durimis, nes, mat, kurį laiką turėsime išvažiuoti, kad čia vienuolyno mūrai ir du komedijos herojai naudosis azylito teise...

Sviesos užgęsta. Gitarų muzikės uvertiūra. Scena nušvinta. Septyni žmonės, Amerikos pionierių rūboose. Penki tipiški kovbojai, su plačiabrylėmis penkių galionių skrybėlėmis. Kunigaikštis Solinus aprenktas maždaug šerifiskai ir jo skrybėlė juoda, toks katiokas. Pirklys Egeonas dailia devynioliktojo šitmečio eilute, su kaklaryšiu. Iš skardinės kažką stiprų gerdamas. Solinus Egeonui paskelbia mirties sprendimą ir leidžia pasiaiškinti. Egeonas pasakoja savo gyvenimo istoriją ir kaip jis čia pateko...

Jei The Comedy of Errors, paties pirmojo iš 37 William'o Shakespeare'o veikalų neskaitėte, tai štai jo siužetas. Sirakūzų (miestų ir kraštų pavadinimus, žinoma, lietuvinu) pirklys Egeonas su žmona Emilija laimingai gyvena

Shakespeare'o "Dvyliktoji naktis" šių metų Stratfordo (Kanadoje) festivalyje. Kathleen Widdoes Violos vaidmenyje, Terence Kelly — Antonio ir Leslie Yeo — Sir Toby Belch. Nuotr. Robert C. Ragsdale

ir jiems gimsta lašas į lašą panašūs dvyniai berniukai. Tuo pačiu laiku neturtingiems jaunavėdžiams irgi gimsta visiškai panašūs dvynukai, kuriuos Egeonas nuperka, kad turėtų savo sūnūs žaidimų partnerius, o suaugus ir tarnus. Vienoje prekybinėje kelionėje sudžia ju laivas. Visus išgelbsti praplaukiantieji laivai: Emilija atskirai, Egeoną su vienu sūnum ir žaidimų draugu atskirai, antrą sūnų su jo partneriu vėl atskirai. Egeonas grįžta į Sirakūzus. Čia augina išgelbėtą sūnų Antifolų (Antipholus) ir jo būsima tarną Dromio. Kai šiedu sulaukia aštuoniolikos metų, pailsėdžia į pasaulį ieškoti kitų šeimoms narių. Atlaukia po kelerius metų į Efezą (Ephesus) kaip tik tuo laiku, kai jų beieškodamas, vėl kitam laivui sudužus, čia atsiranda ir tėvas Egeonas. Kadangi Sirakūzų žiaurus valdovas ėmė mirtimi bausti Efezo pirklius, tai Efezas tuo pačiu atsilgina. Tik kunigaikštis Solinus žmoniškėmis: jeigu atsiras kas Egeoną išpirktų auksu, jis bus laisvas. Tai turi būti padaryta tą pačią dieną iki vakaro. Tuo tarpu Antifolus su Dromio išgyvena Efezo miesto gatvėse, aikštėse, namuose neįtikinamiausių nuotykių. Daugelio atpažįstami kviečiami pietums, kalbinami prekiauti, meilėnami moterų ir jų plūstami. Šitaip viskas dedasi todėl, kad čia gyvenama jų abiejų brolių ir turima tuos pačius vardus. Tik Shakespeare'as neleidžia nė kartą bent trims iš jų susitikti, o visai poruoja tarpusavy, arba įvelia į neusiapratimus su Efezo gyventojais tik po vieną Antifolų ir po vieną Dromio. Kai jau įtampa ir veikėjams ir žiūrovams pasidaro nebeaprepiama, sulaukiame gana staiga, laimingo galo: vienuolyno viršininke besanti Emilija; susitinka dvi poros laimingų brolių; Efezo Antifolus susitaiko su žmona Adriana, o Sirakūzų Antifolus gauna jos seserį Lucianą; Egeono grandinės nuimamos, visi kviečiami į vienuolyną puotai.

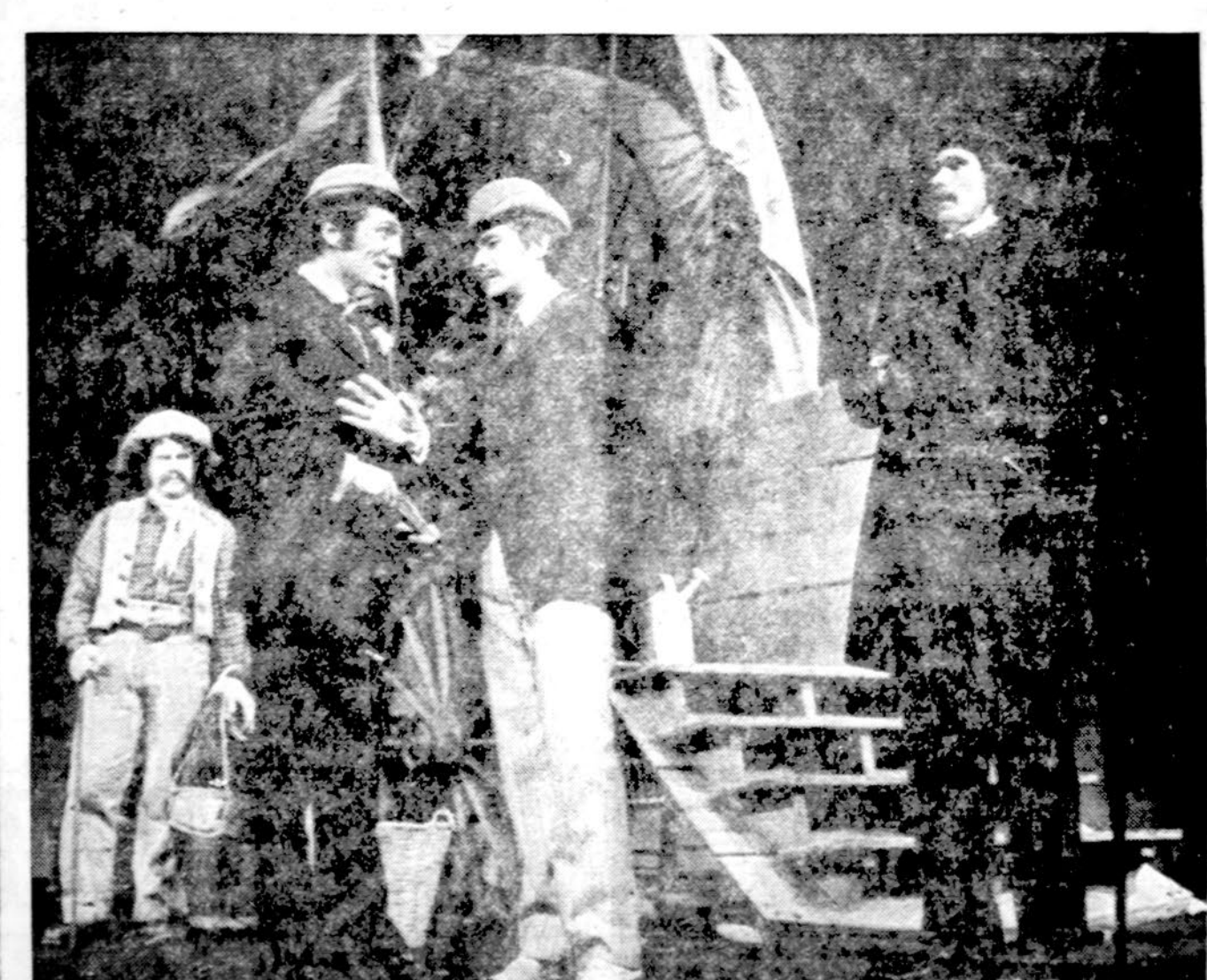
Ai, Shakespeare'as ir Amerikos laukiniai vakarai! Visi sudainuoja kelias dainas ir sušoka pora tokių pasitusių šokių, kad net vežimas siūbuoja. Kurtizanė, marga, gėlėta sukni ir dideliu dekoltu, rūko cigaretę po cigaretės. Laukinių vakarų manieros pirklių ir auksakalio kalbose bei gestuose. Kai kurie žiūrovai niurna. Net kai kurie kritikai abejoja, ar taip reikėjo. Atėjo anglas į kanadiškąjį Stratfordą, ir viską verčia aukštyn kojom. Bet man dingo

jasi, ar tik nebus čia gražus gestas Jungtinių Valstybių 200-jo gimtadienio išvakarėse? Juk bent ketvirtis milijono amerikiečių Stratfordą šią vasarą lankys ir bent šimtas tūkstančių ateis į Avon teatrą.

Regis, matėme 18 aktorių, vaidinant turėjusių išsakyti Shakespeare'o tekstą. Vienos aktorės balsas liko užkulisy. Buvo scenoje dar ir būrys statistų, kurių skaičiai Sirakūzų žiaurus jokiam veikalui nenustatė. Didžiausią išpūdį man padarė abu Dromio dvyniai. Tai Bernard Hopkins ir Richard Whelan. Ju iš tikrųjų publika negalėjome vieno nuo kito atskirti. Kiek kitaip su Antifolais. Juos vaidino pirmaeiliai Stratfordo žymūnai Nicholas Pennell ir Barry MacGregor. Gal jie nesistengė būti panašūs, iš tikrųjų labai skirtingos veido išraiškos, skirtingų plaukų, skirtingo balso ir temperamento vyrai. Tik jų maždaug vienodas ūgis, svoris ir lašas lašan vienoda apranga juos pakankamai "suvienodino", kad jei ne žiūrovai, tai bent kiti aktoriai jų vieno nuo kito "neatskirytų". Antifolus iš Efezo žmona Adriana turėjo būti Jackie Burroughs. Bet prieš spektaklį buvo pranešta, kad šiandien ją pavaduos 2 antrininkė (under-

study). Tai buvo Jan Kudelka. Nepaprasto temperamento, gražios išvaizdos aktorė čia jautėsi taip, lyg ji didelė, komplikuota žmonos rolė būtų kiekviename spektaklyje vaidinusi. Jos sesers Lucianos rolėje matėme Gale Garnett. Kodėl Jan Kudelka čia tik atsiraginė, suvokiama lygindama abiejų "seserų" visiškai skirtingą išvaizdą. Matomai, Jackie Burroughs yra daug panašesnė į Gale Garnett, kas šiame panašumų ir konfuzijų farse lošia didelę rolę.

Juokingiausios scenos iš karto neprasidėjo. Iš pradžių, Egeonui pasakojant savo odiseją, mes tik apstulbę stebėjome neįprastą scenovaizdą ir visokiose pozose išdėstiusius kovbojus. Kaip reikiant juoktis pradėjome tik išvydę Dromio brolius, ypač kai jau įvedu kartų pasirodavo. Nepaprastai juokinga scena, kai Doctor Pinch (Eric Donkin) iš Antifolus varė vėliną. Stulbinanti išpūdį padarė Emilijos (Mia Anderson) pasirodymas. Kilus didžiausiam triukšmui, ji per duris iššoko ant vežimo laiptelių. Vienuolės apdaras, baltas gaubtuvas, rankose ilgas dvivamzdžio šautuvas... Du kartus ugnis, trenksmas, scena pilna parako dūmų. Ir tik tuomet, įsiviešpa-

Shakespeare'o "Painsiavų komedija" kanadiškojo Stratfordo scenoje. Iš kairės į dešinę: Richard Whelan Dromio rolėje, Marc Connors — Angelo, Barry MacGregor — Antipholus ir John Goodlin — Balthazar. Nuotr. Robert C. Ragsdale

tavus mirtinai tylai, ji prabilo. Užteks apie Comedy of Errors, nors čia tik maža dalelė išpūdžių. Kas norėjote, šokių tokių vaizdą jau būsite susidarę. Samuel Taylor Coleridge šį veikalą pavadino gryniausiu farsu. Robin Phillips su David Toguri jį pavertė dvigubu farsu. Tai tik parodo, kad Shakespeare'ui interpretuoti nėra ribų.

Twelfth Night

Tai 21-sis Shakespeare'o veikalas, rašytas apie 1600-sius metus. Jo pilnas pavadinimas — Twelfth Night or What You Will. Apie kažkokią "dvyliktoją naktį" tekste nėra nė vieno žodžio. Šekspyrologai spėlioja, jog jis buvo rašytas dvylikta Kalėdų dienai, taigi pabigaili ilgų Kalėdų švenčių vaidinti.

Veikalo turinys maždaug toks. Ilirijos kunigaikštis Orsino beprotiškai myli kontesę Oliviją ir įkyriai jai peršasi. Olivija, nutarusi septynerius metus gedėti savo mirusio brolio, tekėti atsisakė. Iš sudužusio laivo, kuriuo kartu plaukė su savo dvyniu ir labai panašiu broliu Sebastijonu, išsigelbsti Viola. Manydama, jog brolis žuvo, ji nutaria persirengti vyrui ir stoti Orsino tarnybon. Tapusi Orsino pažū, ji gauna uždavinį prikalbėti Oliviją, kad ši už jo tekėtų. Olivija Viola įsimyli. Tuo tarpu Olivijos rūmuose gyvena būrelis jos artimųjų, kurie ten smagiai leidžia laiką. Tai jos dėdė sir Toby Belch, šio draugas sir Andrew Aguecheek, rūmų dama Marija, klounas Feste, tarnas Fabian ir prievaždas Malvolio, kuris į visus kitus rūmų linksmuolius žiūri iš aukšto ir užtat jų yra nekenčia. Norėdami jam igelti, Olivijos vardu parašo laiška, iš kurio neiškaus turinio Malvolio išskaito, jog Olivija jį myli. Emes Olivijai atvirai meilintis, Malvolio uždaromas į požemį. Ilirijos krašte atsiranda išsigelbėjęs Sebastijonas, kurį dabar visi maišio su vyrui persirengusia Viola. Gale neusiapratimai išaiškunami. Orsino ves Viola, Olivija gauna Sebastijoną, sir Toby gal pasiliks su Marija. Iš požemio išleistas Malvolio žada keršyti "visai rujai", bet niekas dėl to nesijaudina.

Twelfth Night vaidinama Festivalio teatre ir su visa tinkama pagarba. Režisierius David Jones mus grąžina į Shakespeare'o laikus. Dailininkei Susan Benson leista, o gal greičiau liep-

(Nukeita į 5 pusl.)

Nuotrauka K. Ambrozašičio

Aleksandras Radžius

VAKARO NIRVANA

Juodos rankos nuo žemės juodos pridengė baltą mėnulį, panirc delčia vandenin, Miškas sunkus buvo sielą užgulęs, vakaro vėsq atnešus tamsa sustojo prie mano langų.

Sudiev, žiburėli, daugiau nebedek. Sustingo naktis, užgeso veidai. Juodos rankos erdvę apkabino mane, taip saldų ir taip lengva, ir delčia vandenin gilyn... gilyn...

ERDVĖ IR TU

Naktis yra visatos palytėjimas, žemės epiderminis kontaktas su erdve. Girdėti elektronų kosminis kalbėjimas, matyti tolstančių galaktikų minia.

Užmerk akis, toli nuo žemės atitrūkęs, esi dalelė laiko ir erdvės, esi jau debesėlis, toks švelnutis ūkas, kurio stiklai ir bangos niekad neregės.

Ir niekad negrąžins atgal į žalią žemę, gilumon viltoja kosminė daina. Ten šviesoj ir greity ir tamsoj gyvena tolstanti galaktikų minia.

(Iš rinkinio "Baltas mėnulio miestas")

Būties ir laiko poezija

VYT. BAGDANAVICIUS

Vytautas Radžius, BALTAS MĖNULIO MIESTAS. Eilėraščiai. Išleido Mykolas Morkūnas Chicagoje 1975 m. Viršelį ir vinjetes piešė Danguolė Stončiūtė. Leidinio kainą \$3.00. Knyga pavieniai ir platinimui gaunama "Drauge".

bet ir metafizinis buvimas jam yra būtis.

Idomu, kad žmogus, besidomintis astronomija, rašo poeziją. O gal tai yra natūralus derinys, nes astronomija yra sritis, prieinama didelėmis dvasios pastangomis, o poezija yra sritis, kurioje dvasinė realybė labai surealinama, suteikiant jai vaizdingiausią išraišką. Dėl to, berods, Radžius ir prašo vėjo sujungti jo dangų su žeme. Ir ši jo malda buvo išklaudyta, nes jo vasara, prieš naktį prasidėjus (nes ji yra nakties paukščio — astronomo, vasara) niekada nepasibaigė.

Viskas jam yra realu. Jam ir akmuo atveria savo langą ankstyriam rytui. Ir medžiui, dar nepabudusiam ir tik praėjusią vasarą sapnuojančiam, kažkas ant jo nuogų šakų jau krauja pirmąsias ateities žarijas. Ir žemkenčių giminė, po kruvino sniego danga, nėra jam jokia beviltiška lūtis. Šiuo metu ji jam yra tik bežadė tauta.

Tokios realybės, kaip laikas ir būtis, astronomui yra labiau realios, negu ne tokių tolimų žvilgsnių žmogui. Būtis ir laikas yra tokios realybės, kurios, nors būdamas labai realios, yra reikalingos nemažos dvasinės žmogaus pastangos, kad būtų žmoguiškai pasisavintos. Šiame pasisavinimo procese yra daug vietos poezijai.

Kometos laikas domina poetą. Ji jau tada apsisprendė aplankyti žemę, kai čia dar nebuvo jokio kronikininko tam apsisprendimui užregistruoti. O dabar jam gaila, kad ji, atbėgusi, nuėjo mūsų nepalaukusi, kaip rasa. Pats poetas, kaip galaktinis žaibas, savo juodą bokšto lange, viliojamas kosminės dainos, gyvena nemirtingumo juoroje.

Tokios realybės, kaip laikas ir būtis, astronomui yra labiau realios, negu ne tokių tolimų žvilgsnių žmogui. Būtis ir laikas yra tokios realybės, kurios, nors būdamas labai realios, yra reikalingos nemažos dvasinės žmogaus pastangos, kad būtų žmoguiškai pasisavintos. Šiame pasisavinimo procese yra daug vietos poezijai.

Labai vertingas yra subjektyvumas tokio žmogaus, kuris savo dvasine struktūra yra greičiau objektyvus. Toks yra Radžiaus subjektyvumas, kilęs iš visatos matematinių skaičiavimų ir astronominių stebėjimų. Lietuviškam dvasingumui jis suteikė naujų, platesnių matavimų.

Radžius yra giliai pasisavinęs realybę, nes nekelia šekspyriško klausimo būti ar nebūti. Džiaugsmo ir kančios apsuptas, jis paprasčiausiai yra. Ir tas jo buvimas yra labai toli siekiantis. Jo kalnai pakyla iki debesų ir jis yra tikras, kad, nors pats būdamas vėjo klonys, Dievo debesys jis yra. Esamasis ir būtasis kartinis laikas ir būtasis dažninis laikas jam turi savaimingą žodį; ir būsimasis laikas, apie kurį jis žino, kad jis pakibs kaip naturmorto kėdė virš liepsnos, jo kažkaip negąsdina. Kodėl? Dėl to, kad ne tik fizinis,

Kai yra per daug individualumo, ilgainiai esentriškas charakteris. Kai žmogaus dvasia atideda vien esmingumams, sunyksta asmeniškumas. Radžius savo poezija pateikia mums vertingą esmingumo ir individualumo derinį. Skaitydami jį, mes galime prisiminti Amerikos poeto M. McClure pasisakymą: "Poezija manęs nedomina, kol ji nėra kartu intelektualinė ir jausminė".

Atskirai reikia atkreipti dėmesį į šios knygos menišką apiravišalimą, padarytą Danguolės Stončiūtės. Jos viršelį ir vinjetes vizualiai įveda skaitytoją į Radžiaus poeziją.

Kultūrinė kronika

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJOS PREMIJOS

Lietuvių katalikų mokslo akademija skirs premijas už geriausius 1975 m. mokslo ir religinės srities veikalus bei premiją už žurnalistinį darbą. Visos trys premijos po 1000 dolerių. Visų jų nomenas kun. Juozas Prunskis. Premijotiniams darbams parinkti bus paskelbtos jūrų komisijos. Kandidatus premijoms gali siūlyti visi, pasiūsdami motyvuotą raštą LEM Akademijos pirmininkui, adresu: Rev. Prof. A. Liūma, Academie Lithuanienne Catholique Des Sciences, Piazza Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

Ketvirtą premiją — 500 dol. labiausiai pasižymėjusiam visuomenininkui paskirs Pasaulio lietuvių katalikų bendrija. Ir šios premijos nomenas yra kun. dr. J. Prunskis.

SPECIALI KOMPOZICIJA

Pagarsėjęs bažnytinės muzikos kompozitorius dr. A. Leloquin sukūrė specialią melodiją Te Deum giesmei, kuri bus atliekama Amerikos šventosios Elzbietos Onos Seton kanonizacijos iškilnėse.

SKULPT. KAŠUBA SUKAKTUVININKAS

Skulpt. Vytautas Kašuba rugpj. 15 d. sulaukia 60 m. amžiaus. Baigęs Rygiškių Jono gimn. Marijampolėje, studijavo Kauno meno mokykloje, išeidamas skulptūros skyriaus vedėjas Kauno taikomiosios dailės institute. Paryžiaus parodoje 1937 m. apdovanotas aukso medaliu už medžio drožinį. Jam buvo 1942 m. suteikta tautinės skulptūros premija už ekspresyvu kūrinių Kalinių išlaisvinimas, išleidyta Kenčiančios Lietuvos parodoje. Žemaičių pleto užbaigimo proga Vilijampolėje 1939 m. pastatė obeliską. New Yorko parodai 1939 m. sukūrė gipso statulą Vytautas Didysis, Marquette Parko lietuvių bažnyčios frontonui sukūrė keturias Madonas, Priskėlimo parapijos Toronte didžiajam altoriui — Rūpintojėli, sudarė Vinco Krėvės paminklui projektą. Jo kūrinių buvo įsigijęs Karo muziejus Kaune, o išveivijoje, JAV-se, jis yra sukūręs gausiai skulptūrų įvairioms stambioms amerikiečių įstaigoms.

Vytautas Kašuba

Karalius Mindaugas

DIENA STRATFORDO FESTIVALIJE

Atkelta iš 3 psl.

Atkelta tik pusimčiu metu vėlesnė apranga (apie tai sužinojau, skaitydamas kritikų pastabas, nes pats, prisipažįstu, nebūčiau perpratus). Kodėl taip padaryta, tuojau paaiškinsiu. O apranga ir grimas Festivalio teatre visada turi nepaprastą reikšmę. Ir dar šviesos, ir garsiniai efektai. Dekoracijų čia beveik nėra. Nebuvo nė Twelfth Night atveju. Tik, šviesoms keičiantis, išnešama atnešama viena kita didžio kėdė, vienas kitas stalielis. Šį kartą, kai reikėjo, buvo atnešta dviejų gabalų gyvatvorė, už kurios pasislėpė Olivijos rūmų dykaduoniai, stebėjo Malvolio maivymąsi, pirsimos Olivijai repetaciją.

Viola (Kathleen Widdoes) žavėjo ne tik Oliviją ir Orsino. Žavėjo ji ir mus, publiką, savo trapiu moteriškumu, švelnumu, nuoširdumu iki naivumo. Nors ji pačioje pradžioje prisipažino,

jog Orsino bus jos vyras, bet niekur jam to neparodė, nekoketavo. Olivija (Marti Maračienė) buvo graži konesė, kuriai gal vietos trūko kiek griežtumo. Orsino (Stephen Macht) priminė savanaudį ekscentriką, vyriškos išvaizdos, bet vaikiško elgesio ("aš noriu, aš turiu gauti!"). Gaila Violos, galvoju sau, nes sunku bus jai su juo gyventi... Sir Toby Belch (Leslie Yeo) tikrai veltėdis ir girtuoklis, gašlus mergišius. Marija (Denise Ferguson) — ciniška senmergė, kuri nerausta nuo jokių žodžių. Feste (Tom Kneebone) — filosofuojantis klounas, kiekviena proga išplėšias ne po viena, o po du auksu pinigais, kiekvienam surandąs aštrų žodį ir visai neblogas dainininkas. Tai beveik visi man ir akį labiausia kritę svarbieji aktoriai. Kai kur gal jų spalvas kiek sutirštinau, gal dėl vienos kitos charakteristikos kai kas ir nesutiktų. Bet taip jie man atrodė.

Pasilikau Malvolio. Užtai, kad jis buvo pats didžiausias. Ji Shakespeare'as porą kartų pavadino puritonu. Pavadino tuomet, kai puritonai dar tik kalėsi: į klausinio, kai jie dar ne buvo, o tik bus. Jie, kurie sudrebins Angliją ir visą tuometinį pasaulį, kaip reikia atsiskleis su Cromwell'iu. Kai režisierius rolei surado Brian Bedford, tai žinojo, jog spektaklio garbė bus Malvolio. Štai kodėl būvė pasiūti puritonų rūbais! Malvolio užmezgė kontaktą su publika kada tik reikėjo. Jis publikai skaitė Olivijos laiška, su publika diskutavo, publikai rodė geltonas savo kojnes su juodais apivaraiss, kurie, laiške buvo rašoma, Olivijai labai sužavėję. Net ir tuomet, kai mums nugarą nugrėžusiai Olivijai jis nuo delno pūtė nesuskaitomus bučinius, džiaugsmo kupinas tartum mirkčiojo mums, tartum be žodžių publikai kalbėjo, kad va, žiūrėkite, kaip man dabar sekasi... Taip, Brian Bedford-Twelfth Night Malvolio — savo rankose turėjo publiką, kaip pėnai. Moliere'o komedijoje The Imaginary Invalid, Araganas - William Hutt buvo publiką sau pasigavęs.

Twelfth Night režisierius nesistengė, kad Viola būtų labai panaši į Sebastijoną. Sebastijoną parinko Blaine Parker, kiek mažesnio kalibro aktorius, ramų, kuklų, lėtoką. Užteko jo nedidelio ūgio ir tokio pat apdaro, kad "tikėtume", jog ten jo niekas nuo Violos scenoje negali atskirti...

Nors Twelfth Night ir The Comedy of Errors pagrindu turi panašią fabulą, bet tai ir visas jų panašumas. Twelfth Night veikėjų lūpose yra nemaža Shakespeare'o poezijos ir filosofijos, o Comedy of Errors paskutinį puslapį užvertus, netrukus nuo veido dingsta ir šypsena. Šitaip atrodė abi komedijas skaitant, šitaip daugumai atrodys ir spektakliams užsibaigus. Tad gal ir gerai, kad The Comedy of Errors režisierius sukūrė ten Amerikos laukinių vakarų atmosferą.

1975.VII.28

PIRMASIS LIETUVIŲ DRAMATURGAS

Mūsų dramos pradininkas Aleksandras Fromas, rašęs Gužūčio slapyvardžiu, yra miręs 1000 m. rugp. 8 d., taigi šiemet sueina 75 m. nuo jo mirties. Zymiųjų mūsų rašto žmonių: Simono Stanevičiaus, M. Davainio Silvestravičiaus, vėliau M. Jankaus ir kitų bendralaikis ir jie yra vienas kita skatinę labiau reikštis kūryboje. Fromo senelis iš Rytprusių atsikėlė į Vilnių, tėvas tarnavo rusų administracijos rašinėse Panevėžy ir kitur. Aleksandras, baigęs Kražių gimnaziją, raštininkavo Raseinių žemės teisme, Kauno gubernatoriaus rašinėje. Nusipirkęs Gangl'škių vienkiemį (netoli Raseinių), ten ūkininkavo iki mirties, gausiai rašydamas. Buvo išspausdintos jo dramos: Ponas ir muzikai, Eglė žalčių karalienė, Išgriovimas Kauno pilies, Gedimino sapnas, Vaidilutė, Gudri našlė (komedija) ir kt.

Yra rašęs apysakų, eilėraščių, veikalų (pvz., iš A. Mickevičiaus Vėlinių).

ANTROJO PASAULINIO KARO DOKUMENTAI

Leidžiami Vatikano dokumentai, turintieji ryšio su Antruoju pasauliniu karu. Jau užbaigti 8 tomai, devintasis jau beveik baigtas ir bus išleistas rudenį. Iš viso bus 11 ar 12 tomų. Juos paruošti talkina amerikietis jėzuitas kun. Robert A. Graham iš Kalifornijos.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupsite perkdami įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų antarnavimas. Atidaryta pirmadienį ir ketvirtadienį vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PProspect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

ĮSIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA
1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop
Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI7-1515
Seniausias automobilų pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

Arkivyskupo Matulaičio dvasinių idėjų komentari

Vienuolins gyvenimas, Arkivyskupo Jurgio Matulaičio sampratoje. Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC. Rinkraščio teisėmis išleido Immaculata Press, Putnam, Conn. 1975 m. 88 psl.

Idomi šios knygos istorija. Kun. V. Bagdanavičius 1964 m. buvo pakviestas vadovauti dvasinio atsinaujinimo mėnesiui Nekalto Prasidėjimo Marijos seserų grupėi ju motiniškame name Putname. Paskaitos buvo užrašytos magnetofono juoston. Seselės vėliau jas perrašė. Autorius 1968 m. peržiūrėjo, išlygino, papildė, pridėjo įvairių autorių pažiūrų ir seserys šį leidinį išleido arkiv. Matulaičio 100 m. gimimo proga. Kun. Bagdanavičius dar gavo tą leidinį 1971 m. peržiūrėti ir papildyti.

Šio viso leidinio pagrindu yra arkiv. Jurgio Matulaičio paruoštas darbas "Vedamoji mintis ir dvasinė suglaustai pateiktas minties vienuolijos dvasinio gyvenimo pagrindus. Kun. V. Bagdanavičius su jam būdingu gilumu tuos arkiv. Matulaičio dėsnius čia komentuoja, atskleidžia jų gilesnę prasmę, praveda paralelę tarp jų ir Vatikano II suvažiavimo nutarimų bei dabarties pasaulio partitės. Apimami visi pagrindiniai vienuoliškojo gyvenimo klausimai: tobulėsno gyvenimo prasmė, aukštis ir plotis, šventumo siekimas, tobulybė ir pažangos idėja, vienuoliai ir pasauliečiai, komunistinis ir individualistinis žmogus, gamtinio ir antgamtinio prado ugdymas, talentų ugdymas vienuolyne, jautimas su Bažnyčia, priemonių pasirinkimo laisvė, klusnumas, bendruomeniškumas, rekreacijos, šventadieniai, visuomeninė kultūra, išvėrmė, pagundos, apsimarinimas, asketinės priemonės ir kt.

Nors tie visi svarstymai skirti Nek. Pras. vienuolyno seselėms, bet jie įdomūs ir naudingi visiems krikščionims. Kun. V. Bagdanavičius pasirinktas temas moka sklaidyti su filosofišku gilumu, į klausimus žvelgdamas iš įvairių taškų, juos svarstydamas su logišku nuoseklumu, juos nagrinėdamas garsųjų pasaulio teologų (Mausbach, Steeman, Franzen, Metz, Rahner, ir kt.) idėjų šviesoje, panaudodamas ir lietuvių mintytojus (pvz. Maceiną), užgriebdamas ir literatus (pvz. Kafka), taigi veikalas darosi vispusiškai įdomus ir naudingas ne vien vienuoliams, bet ir gilesnio gyvenimo siekiantiems pasauliečiams, ypač, kad jis rėmiasi giliausios dvasios lietuvių — arkiv. Matulaičio idėjomis. J. Pr.

mai: tobulėsno gyvenimo prasmė, aukštis ir plotis, šventumo siekimas, tobulybė ir pažangos idėja, vienuoliai ir pasauliečiai, komunistinis ir individualistinis žmogus, gamtinio ir antgamtinio prado ugdymas, talentų ugdymas vienuolyne, jautimas su Bažnyčia, priemonių pasirinkimo laisvė, klusnumas, bendruomeniškumas, rekreacijos, šventadieniai, visuomeninė kultūra, išvėrmė, pagundos, apsimarinimas, asketinės priemonės ir kt.

Nors tie visi svarstymai skirti Nek. Pras. vienuolyno seselėms, bet jie įdomūs ir naudingi visiems krikščionims. Kun. V. Bagdanavičius pasirinktas temas moka sklaidyti su filosofišku gilumu, į klausimus žvelgdamas iš įvairių taškų, juos svarstydamas su logišku nuoseklumu, juos nagrinėdamas garsųjų pasaulio teologų (Mausbach, Steeman, Franzen, Metz, Rahner, ir kt.) idėjų šviesoje, panaudodamas ir lietuvių mintytojus (pvz. Maceiną), užgriebdamas ir literatus (pvz. Kafka), taigi veikalas darosi vispusiškai įdomus ir naudingas ne vien vienuoliams, bet ir gilesnio gyvenimo siekiantiems pasauliečiams, ypač, kad jis rėmiasi giliausios dvasios lietuvių — arkiv. Matulaičio idėjomis. J. Pr.

JEI JOS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigoje, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuovės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

Pirma užsakymus butams, automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklams, baldytuvams, televizijos turtavams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminėms. Papildomų žinių teiraukitės mūsų pagrindinėje įstaigoje ar bet kuriame mūsų skyriuje. Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Seštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MOSŲ SKYRIAI

Allentown, Pa. — 126 Tlghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-4240
Brooklyn, N. Y. 11215 — 483 McDonald Avenue	467-8465
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	885-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2688 West 69 Street	925-2787
Chicago, Ill. 60608 — 1835 West 47 Street	376-6735
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0686
Detroit 12, Mich. — 11001 Jos Campau Avenue	365-6780
Farmingdale, N. J. — Freewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
Newark, N. J. — 378 Market Street	642-2452
New York 3, N. Y. — 76 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Phoenix, Ariz. 85027 — 22847 N. Black Canyon Hwy.	602-942-8770
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8800
Silver Springs, Md. — 622 Ellsworth Dr.	301-589-4161
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	287-4326
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-9746
Trenton 16, N. J. — 1183 Deuts Avenue	382-6306
Utica, N. Y. — 963 Bleeker Street	732-7476

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ
IS BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina nuo \$739.00

DAR YRA VIETU ŠIOSE GRUPESE

Rugsėjo 3	Lapkričio 21
Rugsėjo 18	Gruodžio 19

Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokesčiu: pav. vykstantiems iš Chicago \$119.00, Detroito \$81.00 daugiau, Clevelando \$82.00

Patartina registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.

Dėl smulkesnių žinių kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
393 West Broadway, P.O. Box 116
So. Boston, Mass. 02127
Tel. (617) 268-8764

Air fares subject to Government approval.

Savhininkas: ALDONA ADOMONIENE

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SESTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. iki 5 v. vak
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v

7 3/4 %	6 1/2 %	5 1/4 %
Mokamas už 6 m. sertifikatus.	Mokamas už 1 m. investavimo sąskaitas	Mokamas už 3 mėnesių
Minimum \$1.000	Minimum \$1.000	Minimum \$1.000

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PĖLNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

REDAGUOJA ST. SEMEVIČIENE. 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

NE VARGANA PRAEITIS NUOBIRA, O KŪRYBINIS VERŽLUMAS

Valandėlė su rašytoja Birute Pūkelevičiute

Pačiame Chicagos lietuvių repetuotas, nei bet kokia praeitių centro, Marquette Parke, 6940 me įtaigojamas — mudviem atiteko tik nebylių stebėtojų vaidmuo. Vadinasi, privalu pagirti tėtus ir mokyklas: tiliuosi, kad tie, kurie programą stebėjo, mūsų vaikų nepapeiks.

Mane tikrai sujaudino pati programos pabaiga. Vaikai, užklausti, kokia jų gyvenimo didžiausia svajonė, nedvejodami davė tą patį atsakymą: "Kad Lietuva būtų laisva". Gaila, kad kamera tuo metu rodė tik vyresnius — mažieji bambliukai, be žodžių jiems pritardami, palingavo galvutėm... Tie vaikų žodžiai ypač graudžiai nuskambėjo Helsinkio konferencijos išvakarėse.

"Kalėdų sapnas" buvo dar parodytas Chicagos Mokslo ir Pramonės muziejuje, Detroito TV 2-jame kanale ir... JAV Armijos 308 daliniui, kurio dėmesio laukias yra Šiaurės Europa ir jos gyventojai. Turėjau malonios progos susipažinti su šiais jaunais vyrais, kai jų atstovai atvyko pas mane filmuko pasiskolinti. Iš sykiu bandžiau jiems aiškinti, kad vargiai pusian vaidybiniis, proginiis-kalėdinis filmukas bus jiems įdomus; kad tinkamesnis būtų rimtas dokumentinis filmas. Tąsyk vyrai man ėmė pasakoti, kaip tiesiog desperatiškai jie jau kuris metas iešką filminės informacijos apie Lietuvą anglų kalba. Visos pastangos buvę veltui: nieko, visiška nieko nesą!

Manding, mums verkiant reikia pasigaminti bent 15 minučių dokumentinį filmą. Pats laikas. Turime išievojti institucijų, kurios rūpinasi mūsų informacija anglų kalba. Šalia visų kitų

— Man labai malonu, kunige daktare, kad jūs turėjote laiko ir noro pas mane atsilankyti. Neskaitant bičiulio Hermio, Jūs esate pirmas žurnalistas, atvykęs mano pastogėn pašnekesiui. Negana to: Jūs esat ir pirmas mano mecenatas, prieš dvidešimt metų tūkstantine apdovanojęs "Aštuonis lapus". Tąsyk, kalbėdamas per premijos įteikimo šventę, Jūs išsireiškėte, kad nežinote didesnio ginklo prieš okupaciją, kaip lietuvių kultūros, ypač raštijos puoselėjimas. Prie šio sakinio mintimis dažnai sugrįždavau.

Trumpai tariant: Jūs esat man labai brangus svečias, ir aš pasistengsiu papasakoti tai, kas Jus ir "Drago" skaitytojus domina.

— Neseniai gerėjomes mūsų lietuviukų valandėlė WGN TV stotyje. Kiek žinau, šis pokalbis turi tiesioginį ryšį su Jūsų filmine miniatiūra "Kalėdų sapnas"? — klausiu ją.

— Visai teisingai. Tai vyšnia ant pyragaičio. O patį pyragaitį nebuvo lengva iškepti. Kai jis, pagaliau, jau buvo iškeptas, reikėjo padėti daug pastangų, idant "Kalėdų sapnas" būtų bent... peržiūrėtas. Sakyčiau, kad sunkiausia buvo iškovoti patį peržiūrėjimą (screening). Filmukui susilaukus palankios nuomonės, tuojau gavom pakvietimą padaryti pokalbį su penkiais vaikais. Tolimesni žingsniai, aišku, buvo ne tokie sunkūs. Kartą susipažinę su stoties žmonėmis, studijoje jautėmės labai jaukiai ir iš WGN personalo patyrėm daug nuširdumo.

Privalu pagirti pačius vaikus: jie taip gražiai pasirodė, kad vietoj vieno pašnekesio, video juoston buvo įrašyti trys.

Pamenu, išgirdusios, kad trečiasis pašnekesys bus apie Lietuvą, mudvi su Zita Kėvalaityte-Visockiene stačiai nutirpome: ar sugebės tokie pipirai atsakyti į visus klausimus? Beje, pokalbis nebuvo iš anksto su-

priemonių filmo nevertėtų pamiršti.

— Lietuvių visuomenei buvo maloni staigmena rasti paikų rašinį apie Jus šaujamiame, šį miestą reprezentuojančiam žurnale "Chicago", rugpjūčio mėn. numeryje. Ar norėtumėt kiek apie tai papasakoti?

— Na taip, žurnalas šaunus; kiek žinau, jis plačiai skaitomas ir tų, kurie pro Chicago pravažiuoja, nes jame, šalia įvairių rašinių, esama daug informacinės medžiagos: kas verta aplankyti ir pamatyti, viešinti Chicagoje. Aš jį karts nuo karto nusipirkdavau, bet niekad, jo lapus besklaidydama, nebuvau pasvajojusi apie galimybę į "Chicago" skiltis patekti. O svajonių aš turiu daug! Ir kartais nemažų... Gal ir būtų mane kada nors tokia mintis aplankiusi, jeigu darbuočiausi kurio nors kitoj meno šakoj: muzikoj, dailėj, šokio mene. Bet kam, rodo, galėtų rūpėti moteriukė, gyvenanti Chicagos pietvakariuose ir rašanti lietuviškai?

Neslėpsiu savo džiaugsmo. Tiek pat (ne, gal šiek tiek mažiau) džiaugčiausi, jeigu, atsivertusi "Chicago" žurnalą, rasčiau rašinį apie kurį nors kitą lietuvių beletristą arba poetą. Tai svarbu mums visiems. Šią mintį man ir telefonu, ir laiškais išreiškė daugelis mūsų rašytojų.

Norėčiau bent keliais brūkšniais nupiešti Florą Johnson, kuri pravedė su manim pašnekesį ir parašė mano apybraižą. Ji vyresnioji red. (Senior Editor). Tad, suprantama, aš tariausi sutiksianti bent keturiasdešimt-

— Idomu būtų žinoti, ar Jums tenka susitikti amerikiečių literatūrinio pasaulio žmonių?

— Į kelias brangintinas pažintis esu suėjusi. Tačiau jos už-

ties metų moteriškę. Mano nuostebimui, atvyko labai jauna ir daili mergina, kiime teksasietė, su kuria šnekėtis buvo tikras malonumas.

Pasikalbėjimas vyko mano namuose ir truko apie tris valandas. Pamenu, jaunajai redaktorei išvykus, aš ėmiau svarstyti: ar įmanoma tą ilgą pokalbį, kartais neišvengiamai nukrypstantį į periferijas, suvesti į žurnalo skiltis? Jeigu mane kas nors supažindintų, sakysime, su ti betiečiu poetu, aš vargiai įstengčiau suglausti jo mintis, girdėtas per vieną vakarą. Juoba, kad net pati jo galvosena turėtų nepažįstamo atspalvio, kurį būtų sunku iš sykiu perprasti..

Dabar, rašinį perskaičiusi, manau, kad jame ne tik perteikta atmosfera, kurioje gyvenu, bet tarp faktų pabarstyta daug asmeniškų detalių, kurios visai apybraižai suteikia žmogiškos šilumos. Pavyzdžiui, sutraiškytoto mėnulio užsklanda arba Fellini-povo-sniego iliustracija, kuria bandžiau paaiškinti ribas, apsprendžiančias išievojios menininko (ypač teatre ar filme) vaizduotę. Visa tai, kas mirguliuoja už tos ribos, jam techniškai neįgyvendinama. Kas iš to, kad prašmatniai buvo susvajota? Todėl tenka svajoti... realiai. Įgyvendinamai.

Svarbiausia, mano nuomone, yra tai, kad šis rašinys išievojios menininką pristato ne kaip varganą praeities nuobirą, bet kaip žmogų su labai specifinėm problemom, kurias jis, kaip įmanydamas, bando įveikti.

Mūsų pasikalbėjimas pradžioje sukosi apie mano novelę "Kaip Arvis išėjo į žmones". Kadangi Arvis yra jaunas lietuviškas velniukas ir novelės veiksmas klostosi pakaitomis tai pragare, tai Detroito, "Chicago" žurnalo turinis duoda rašiniui ir antrinį pavadinimą — "The devil and Ms. Pukelevičiute". Tikroji jo antraštė ("Necessary for this World") yra paimta iš Los Angeles vaikų įspūdžių, kuriuos jie surašė, man apsilankius liuanistinėje mokykloje. Linas Palubinskas, 7 metų mokinukas, tąsyk šitaip apie mane išsitarė: "... šiam pasauliui ji labai reikalinga". Liūdnom valandom, kai man atrodo, kad šiam pasauliui aš esu "visiška nereikalinga", mane pastiprina Lino pasitikėjimas. Taigi, Linai, mano mažasai drauge, ačiū Tau už dvasinę paspirtį ir už gražią antraštę "Chicago" žurnalui!

Man labai malonu, kunige daktare, kad jūs turėjote laiko ir noro pas mane atsilankyti. Neskaitant bičiulio Hermio, Jūs esate pirmas žurnalistas, atvykęs mano pastogėn pašnekesiui. Negana to: Jūs esat ir pirmas mano mecenatas, prieš dvidešimt metų tūkstantine apdovanojęs "Aštuonis lapus". Tąsyk, kalbėdamas per premijos įteikimo šventę, Jūs išsireiškėte, kad nežinote didesnio ginklo prieš okupaciją, kaip lietuvių kultūros, ypač raštijos puoselėjimas. Prie šio sakinio mintimis dažnai sugrįždavau.

Trumpai tariant: Jūs esat man labai brangus svečias, ir aš pasistengsiu papasakoti tai, kas Jus ir "Drago" skaitytojus domina.

— Neseniai gerėjomes mūsų lietuviukų valandėlė WGN TV stotyje. Kiek žinau, šis pokalbis turi tiesioginį ryšį su Jūsų filmine miniatiūra "Kalėdų sapnas"? — klausiu ją.

— Visai teisingai. Tai vyšnia ant pyragaičio. O patį pyragaitį nebuvo lengva iškepti. Kai jis, pagaliau, jau buvo iškeptas, reikėjo padėti daug pastangų, idant "Kalėdų sapnas" būtų bent... peržiūrėtas. Sakyčiau, kad sunkiausia buvo iškovoti patį peržiūrėjimą (screening). Filmukui susilaukus palankios nuomonės, tuojau gavom pakvietimą padaryti pokalbį su penkiais vaikais. Tolimesni žingsniai, aišku, buvo ne tokie sunkūs. Kartą susipažinę su stoties žmonėmis, studijoje jautėmės labai jaukiai ir iš WGN personalo patyrėm daug nuširdumo.

Privalu pagirti pačius vaikus: jie taip gražiai pasirodė, kad vietoj vieno pašnekesio, video juoston buvo įrašyti trys.

Pamenu, išgirdusios, kad trečiasis pašnekesys bus apie Lietuvą, mudvi su Zita Kėvalaityte-Visockiene stačiai nutirpome: ar sugebės tokie pipirai atsakyti į visus klausimus? Beje, pokalbis nebuvo iš anksto su-

Birutė Pūkelevičiute

simezgė ne per daug seniai. Ilgą laiką amerikiečių tarsi šalindavausi.

Prisimenu kažkur skaitytą juoką. Gyveno protestantų šeima, kuri turėjo du berniukus, ir katalikų šeima, kuri turėjo dvi mergaites. Vaikai, aišku, drauge žaisdavo ir kartą ėmė pliuskintis upelyje. Vai! Abi mergaitės parbėgo namo, garsiai šaukdamos: "Mamyte, mamyte, mes niekad nemanėm, kad tarp katalikų ir protestantų yra toks didelis skirtumas!"

Tarp lietuvių ir amerikiečių man ilgą laiką buvo milžiniškas skirtumas. Didėnis už tą, kurį apskelbė abi katalikės mergytės. Dabar tasai skirtumas tarsi "susitraukė": matau, kad visi panašiais dalykais rūpinamės, visi panašiai liūdime, mylime, mirštame.

Na, turiu papasakoti dar vieną juoką. Prancūzijos parlamente, vykstant debatams moterų lygybės klausimu, vienas atstovas, karštai gynes moterų pusę, savo kalbą jausmingai užbaigė: "Duokime, ponai, joms lygias teises. Juk, pagaliau, tarp vyro ir moters tėra toks mažas skirtumas!" Tąsyk kitas atstovas, sėdįs salės viduryje, suukio: "Tegyvuoja tasai skirtumas! Vive la différence!"

Panašiai ir aš, amerikiečių tarpe kartais pajutusi, jog vis dėlto esama mūsų galvosenoj ir gyvenimo sampratoj šokių tokių skirtiųjų, pati sau pasakau: "Tegyvuoja tasai skirtumas!" Juoba, kad lietuviškasis "skirtumas" dažnai būna netgi patrauklus ir įdomus. Kiekvienu atveju, jis man daugiau nebe kliudo bendrauti su žmonėmis.

O į pažintis sueinama kartais savaime. Štai, Random House leidykla yra išleidusi pasaulinės poezijos antologiją, vardu "The Cry of Rachel". Joje, tarp Euripido, Lorcos, Frosto, Rimbaud, Yeats, Traklio, de Unamuno, yra įdėta viena lietuvių liaudies rauda (vertė A. Landsbergis) ir fragmentas iš mano knygos "Metūgės" (vertė J. Stukas). Abu dalykai paimti iš mūsų poezijos antologijos "The Green Oak".

— Man rodo, "Dragas" jau senokai buvo paskelbęs žinią, kad ir žymus amerikiečių literatūros žurnalas "Prairie Schooner" iš mūsų poezijos antologijos išsirinko vieną liaudies dainą ir Jūsų "Metūgių" fragmentą.

— Teisybė. Savotiškai įdomus sutapimas, kad ir žurnalo, ir knygos redaktoriai pasirinko panašius dalykus, nors tuos abu perspauddinimus skiria ke-

"aficionados" (daugiau poezijai, negu prozai entuziastingai atsidavusių). Pajutau tąsyk, kaip smagu JAV-ėse rašytojui, atsidūrus literatūros žmonių tarpe. Tik visą laiką širdyje gailėstavau, kad neturiu šimtą kartų daugiau talento ir nesu parašiusi šimtą kartų geresnių knygų, idant pateisinčiau man parodytą dėmesį ir jautrumą.

— "Chicago" žurnale paminėta, jog pradėdote naują knygą. Būtų įdomu apie tai daugiau patirti. Ar ją jau rašote?

— Taip, rašau, Turiu pridurti, kad "rašymas" ir "užrašymas" yra du skirtingi darbo procesai. Pastarasis, aišku, žymiai lengvesnis.

Aš rašau visą laiką: gatvėj, autobuse, krautuvėse, netgi ir šiuo metu, su Jumis kalbėdama.

"Chicago" redaktorei paminėjau vieną savo planą. Tačiau rašytojas kartais būna panašus į daržininką, pasodinęs kelias gėles iš karto. Nežinia, kuri pirmiau išaugs ir kokia spalva ji pražydės. Sykį, dar ankstyvą pavasarį, aplankiau užmiestyje vieną bičiulį, kuris labai rūpinosi: jis pamiršęs, kur pasodinęs baltos, o kur mėlynos gėles!

Aš jį nuraminau: "Kai ateis metas, pamatysi, kurios baltos, kurios mėlynos".

— Ačiū Jums, Birute, už pašnekesį. Man atrodo, jis turėtų būti ypač tinkamas "Moterų gyvenimo" skyriui. Juk šalia dviejų vyrų, paminėtų vertimų kontekste, Jums pasakojant, pro mano akis prabėgo vien moterų veidai. J. Pr.

Šeima-vaikais-lietuviybė

TĖVAI AUKLETOJAI

D. PETRUTYTĖ

Vaikas, apie kurio auklėjimą šiandien tiek daug kalbama rašoma ir sielojamasi, privalo turėti tėvus. Ką tai reiškia? Argi gali būti vaikas be tėvų? Žinoma, kad ne. Tuo tik norima pasakyti, jog tėvai tėvams nelygu. Vieniems — vaikas yra palaima, kitiems — sunkenybė, o tretiems — nelaimė, kuria bandoma nusikratyti.

Veisimosi arba dauginimosi galybė Tverėjas yra įdėges kiekvieno gyvo padaro prigimtinė. Neprotingosios gyvūnijos pasaulyje ši galybė yra pajungta instinktui, o protingojo tvarinio — žmogaus atveju, šioji galybė gali būti sprendžiama laisvos valios, vadovaujantis išmintimi.

Žmogus, nebūdamas pajungtas instinktui, turi dvi galimybes: arba tobulėti, arba išsigimti, trečios išeities nėra. Tai natūralus dalykas, tai gyvenimo nuostatas — žengti pirmyn arba trauktis atgal, kopti aukštyn arba smukti žemyn.

Kad gyvenimas eitų pirmyn — gerėjimo bei tobulėjimo linkme, pajėgumas.

Moterų mados, besikeičiančios dešimtmečiais, iš k.: 1920, 1930, 1940; ir (taipgi iš k.) mini, midi ir maxi (iš Smithsonian parodos).

Vasara Amerikos Vakaruose

Nuotr. K. A.